

Sayılarla Türkiye’de Spor Yöneticiliği Eğitimi

Alperen HALICI¹, Özgün PARASIZ¹, A. Azmi YETİM¹

¹Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yöneticiliği Bölümü, ANKARA

Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de lisans düzeyinde spor yöneticiliği eğitimi veren yükseköğretim kurumlarını çeşitli değişkenler üzerinden analiz etmektir. Araştırmada 1999-2019 yılları arasındaki Yükseköğretim Kurumuna Geçiş Kılavuzları ve Yükseköğretim Bilgi Sistemi aracılığı ile toplanarak edilen verilere betimsel analiz yöntemi uygulanmıştır. Yapılan analizler neticesinde; Türkiye’de 2019 yılında 75 adet spor yöneticiliği bölümü bulunduğu ve bu bölümlerin 62’sinin devlet 13’ünün ise vakıf üniversiteleri bünyesinde yer aldığı tespit edilmiştir. Spor yöneticiliği bölümlerinin %76’sı özel yetenek sınavıyla, %24’ü merkezi yerleştirme sistemiyle öğrenci alımı yapmaktadır. Spor yöneticiliği bölümü kontenjanlarının spor yöneticiliği bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarına oranlarına bakıldığında; Gazi Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi ve Marmara Üniversitesinin öğretim elemanı başına öğrenci sayısı ortalamasında ilk 4 sırada yer aldıkları görülmektedir. Sonuç olarak; spor yöneticiliği bölümleri ve kontenjanları nicelik olarak yıldan yıla artışlar göstermiştir. Bu artışın nitelik olarak da sağlanabilmesi için önemli kriterlerden birisi olan öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısında ise ülke geneli ortalamasının üstünde yer aldığı tespit edilmiştir. Vakıf üniversitelerinin sadece Marmara ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bölgelerinde bulunması, toplam kontenjanın neredeyse yarısının Karadeniz ve Marmara bölgelerinde yer alması ve Akdeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinin kontenjan dağılımında sadece %11 ile temsil edilmesi nedeniyle bölgeler arasındaki kontenjanların homojen dağılmadığı söylenebilir.

Anahtar sözcükler: Spor Yönetimi, Merkezi yerleştirme, Özel yetenek, Kontenjan

Investigation of Sport Management Education in Turkey by Some Variables

Abstract

The purpose of this research; sports management graduate-level education in Turkey reveals that higher education institutions through a variety of variables and analyze their general line. Our research findings were gathered through the Guidelines for Transition to Higher Education Institution between 1999-2019 and the Higher Education Information System. Descriptive analysis method was applied to the obtained data. As a result of the analysis; There are 75 sport management departments in Turkey. 62 of these departments are state-owned and 13 are within foundation universities. 76% of the sports management departments receive special ability and 24% recruit students through the central placement system. When we look at the ratio of the quotas of the sports management department to the academic staff working in the sports management departments; It is seen that Gazi, Akdeniz, Istanbul Cerrahpaşa and Marmara University are in the top 4 in terms of the number of students per academic staff. As a result; Sports management departments and quotas have increased from year to year in quantity. In order to achieve this increase in terms of quality, it was determined that the number of students per faculty member, which is one of the important criteria, is above the country average. It can be said that the quotas between the regions are not homogenously distributed, since foundation universities are located only in the Marmara and Turkish Republic of Northern Cyprus regions, almost half of the total quota is located in the Black Sea and Marmara regions.

Keywords: Sports Management, Central placement, Special ability, Quota

Giriş

Günümüzde eğlenme, kilo kontrolü, sağlık, stresten uzaklaşma gibi güdüleyici etkenler doğrultusunda insanoğlu sportif etkinliklere katılım göstermektedir. Bu güdüleyici etkenlerin yanı sıra; spor branşlarının sayısının artması, serbest zamanın artışıyla birlikte insanların bu etkinliklere katılım şartlarının artması, teknolojik ilerlemelerle beraber kitle iletişim araçlarının çoğalması gibi etkenler spora olan ilgiyi günden güne arttırmıştır (Laverie, 1998; Çimen ve Gürbüz, 2007). Özellikle 1960'lı yılların sonlarından günümüze kadar spor ile ilişkili işletme ve örgütlerin sayısında önemli artışlar meydana gelmiştir (Argan ve Katırcı, 2015; Devocioğlu, 2018; Yetim, 2019).

Modern insan yaşamında önemini her geçen gün arttıran spor, bireylerin fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerine yaptığı olumlu etkilerle bireylerin daha kaliteli, sağlıklı ve dengeli bir yaşam sürdürülebilmesine katkı sağlamaktadır (Sunay ve Saracaloğlu, 2003; Ekmekçi, Ekmekçi ve İrmış, 2012).

Spor alanlarının, sportif ticari ürün üreten firmaların, sporcuların, profesyonel ve amatör liglerin spor alanı içerisinde büyümesi sporu bir endüstri haline getirmiştir (Argan ve Katırcı, 2015). Spor endüstrisi, eğlence endüstrisini kuşatarak ve küresel bir kültürel fenomen haline gelerek sınırlarını günden güne genişletmektedir (Ko, 2013). Spor endüstrisi; sportif faaliyetler, rekreasyon, fitnes veya serbest zaman etkinlikleri ve bunlarla ilgili ürün ve hizmetleri kapsamaktadır. Özellikle spor organizasyonlarının ve karşılaşmalarının milyarlarca kişiye ulaşması, spor endüstrisi içerisine aktarılan nakdi kaynakların da artmasına neden olmuştur. 1948 yılında Uluslararası Olimpiyat Komitesi'ne oyunların TV yayın hakları için BBC'nin ödediği ücret 30 milyon dolar iken bu

rakam 1996 yılında 895 milyon dolara, 2000 yılında Sydney’de düzenlenen Olimpiyat oyunlarında ise 1,3 Milyar dolara çıkmıştır (Devecioğlu, 2005). Spor endüstrisi, yapılan bir çalışmaya göre her yıl 480-620 milyar dolar üreterek, otomobil sektörünün iki, film sektörünün yedi katı büyüklüğünde bir değer oluşturmaktadır (Shank ve Lyberger, 2015).

Bugünkü potansiyeli, önemi ve fonksiyonları göz önüne alındığında, tarihinin büyük bir kısmında gönüllülük ve bir amatör ruhla yönetilmiş spor hizmetlerindeki hızlı değişim ve gelişmeler, spor olaylarına artan ilgi, teknolojik gelişmelerin spor hizmetlerinde kullanılması, spor bilimlerine yönelik araştırmaların artması, sporda iş bölümü ve ihtisaslaşmayı kaçınılmaz hale getirmiştir (Sunay, 2009). Bu bağlamda da sporun günümüzde daha profesyonel yönetilme gereği ortaya çıkmıştır (Çimen, Eraslan ve Halıcı, 2019; Yetim, 2019; Sunay, 2009; Faik, 2010). Bu doğrultuda spor yönetimi her açıdan önemle ele alınması gereken bir konu haline gelmiştir. Spor örgütlerinin hedeflerine ulaşabilmesi yönetim biliminin kural, ilke ve metotlarının spora doğru şekilde uygulanmasına bağlıdır (Yetim, 2019).

Bunu gerçekleştirebilmek için de sporu yönetenlerin performansı önem arz etmektedir. Bu doğrultuda her geçen gün büyüyen spor endüstri içerisindeki işletmeciler, kulüpler, federasyonlar ve devletin spor kurumları gibi birçok kuruluş maksimum fayda sağlayacak nitelikli spor yöneticilerine ihtiyaç duymuştur (Yetim, 2019; Ko, 2013; Sunay, 2009; Gündoğdu ve Sunay, 2006).

Sporu yönetecek profesyonellerin eğitimi için ilk girişimler Los Angeles Dodgers’ın sahibi Walter O’Malley tarafından başlatılmıştır. Spor yöneticilerinin eğitimi için ilk akademik faaliyet ise 1966 yılında Dr. James G. Mason tarafından Ohio Üniversitesinde başlatılmıştır. 1985’te Kuzey Amerika Spor Yönetimi Derneği (NASSM) ve 1993 de Avrupa Spor Yönetimi Derneğinin (EASM) kurulması ile birlikte spor yönetimi alanında yapılan çalışmalarda ve spor yöneticiliği eğitimi yapılan bölümlerin sayısında yıldan yıla bir artış yaşanmıştır (Jones, Brooks ve Mak, 2008; Pitts, 2001).

Dünya’da sporun bir endüstriye dönüşmesiyle birlikte ortaya çıkan eğitilmiş bireylere olan talebin bir yansıması olarak, ülkemizde de spor yöneticiliği programları kurulmaya başlamıştır. Bu doğrultuda spor örgütleri ve spor alanlarının çeşitli sektörlerinde istihdam edilmek amacıyla Yüksek Öğretim Kurulu’nun (YÖK) 25.02.1993 tarih ve 2547 sayılı kanununun 7/D/2 maddesi gereğince, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında spor yöneticiliği bölümleri açılmaya başlanmıştır (Sunay, Boz ve Gürbüz, 2002).

Bu gelişmelerle birlikte sayıları hızla artan spor yöneticiliği bölümlerine yönelik olarak, YÖK bilgi sistemlerinde var olan ancak sistematik olarak ele alınmamış sayısal veriler araştırmacılar için önemli bir kaynaktır. Spor yöneticiliği bölümleri ile ilgili elde edilecek sayısal veriler araştırmacıların mevcut durum ve gelişim hakkında bilgi sahibi olmasının yanı sıra gelecekte yapılacak bilimsel çalışmalara ve spor yöneticiliği eğitimi üzerine yönelik planlamalara ışık tutması ve katkı sağlaması açısından da önem arz etmektedir. Ancak literatür incelendiğinde bu amaçla yapılmış bir araştırma bulunmadığı ve az sayıda araştırmannın ise sınırlı da olsa spor yöneticiliği bölümlerini farklı açılardan

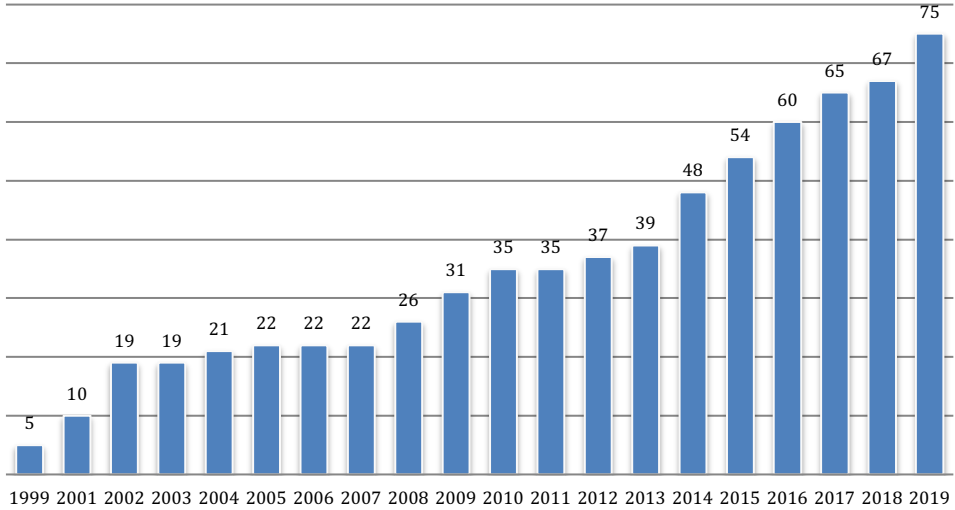
incelediği tespit edilmiştir (Devecioğlu, Çoban ve Karakaya, 2011; Yıldız, 2008; Yıldız, Özdağ ve Yaman, 2008). Bu noktadan hareketle bu çalışmanın amacı; Türkiye’de spor yöneticiliği eğitiminin gelişimini ve mevcut durumunu çeşitli değişkenler üzerinden analiz etmek ve genel hatlarıyla ortaya koymaktır.

Yöntem

Ülkemizdeki spor yöneticiliği eğitimi rakamlar ve kontenjanlar üzerinden analiz etmek amacıyla yürütülen bu araştırmada, nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Nitel araştırma da algılar ile olaylar doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel araştırma yaklaşımlarından doküman analizi yönteminin kullanıldığı çalışmada spor yöneticiliği bölümlerinin çeşitli değişkenler açısından kontenjan durumları incelenmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen bulgulara 1999-2019 yılları arasındaki Yükseköğretim Kurumuna Geçiş Kılavuzu ve Yükseköğretim Bilgi Sistemi incelenerek ulaşılmıştır. Elde edilen verilere betimsel analiz yöntemi uygulanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, Türkiye’de spor yöneticiliği eğitime ilişkin, bölüm sayıları, kontenjan dağılımları, okul statüleri, öğrenci alım yöntemleri, öğretim elemanı başına düşen öğrenci ortalamaları gibi veriler tablolar ve şekillerle gösterilmiş ve bulgu açıklamaları verilmiştir.

*2000 yılına ait veri kılavuzda yer almamaktadır.

Şekil 1. Türkiye’de spor yöneticiliği bölüm sayısının yıllara göre dağılımı

Şekil 1 değerlendirildiğinde 1995 yılında 5 spor yöneticiliği bölümü bulunurken, bu sayı 2010 yılında 35, 2015 yılında 54 ve 2019 yılında ise 75 sayısına ulaşmıştır.

Tablo 1. Türkiye’de spor yöneticiliği bölümlerinin kontenjan dağılımları

		Üniversite Sayısı	Yüzde	Kontenjan	Yüzde
Devlet Üniversitesi	Özel Yetenek	44	%59	3405	%63
Toplam: 4675	Merkezi Yerleştirme	18	%24	1270	%24
Vakıf Üniversitesi	Özel Yetenek	13	%17	694	%13
Toplam: 694	Merkezi Yerleştirme	0	%0	0	%0
Toplam		75		5369	

*2019-2020 eğitim ve öğretim yılını kapsamaktadır.

Tablo 1’e göre; 2019-2020 eğitim ve öğretim yılı itibari ile ülkemizde 75 spor yöneticiliği bölümü bulunmaktadır. Bu bölümlerin 62’si devlet 13’ü ise vakıf üniversiteleri bünyesinde yer almaktadır. Toplam spor yöneticiliği bölümlerinin %76’sı özel yetenek sınavıyla öğrenci alımı yaparken %24’i ise merkezi yerleştirme sistemiyle öğrenci alımı yapmaktadır. Spor yöneticiliği bölümlerinin kontenjan dağılımlarına baktığımızda; kontenjanların %87’sini devlet %13’ünü ise vakıf üniversiteleri oluşturmaktadır.

Tablo 2. Spor yöneticiliği bölümlerinin okul statülerine göre dağılımı

	Fakülte	Yüzde	Yüksekokul	Yüzde
Merkezi	11	%30	7	%18
Yetenek	26	%70	31	%82
Toplam	37		38	

Tablo 2’e göre spor yöneticiliği bölümlerinin statüleri incelendiğinde; bu bölümlerin 37’sinin fakülte bünyesinde 38’inin ise yüksekokul bünyesinde yer aldığı görülmektedir. Fakülte bünyesinde yer alan bölümlerin %30’u merkezi yerleştirme sistemi %70’i ise özel yetenek sınavıyla öğrenci alımı yapmaktadır. Yüksekokul bünyesinde yer alan bölümlerin ise %18’i merkezi yerleştirme sistemiyle %82’si ise özel yetenek sınavıyla öğrenci alımı yapmaktadır.

Tablo 3. En yüksek ve en düşük kontenjana sahip spor yöneticiliği bölümleri

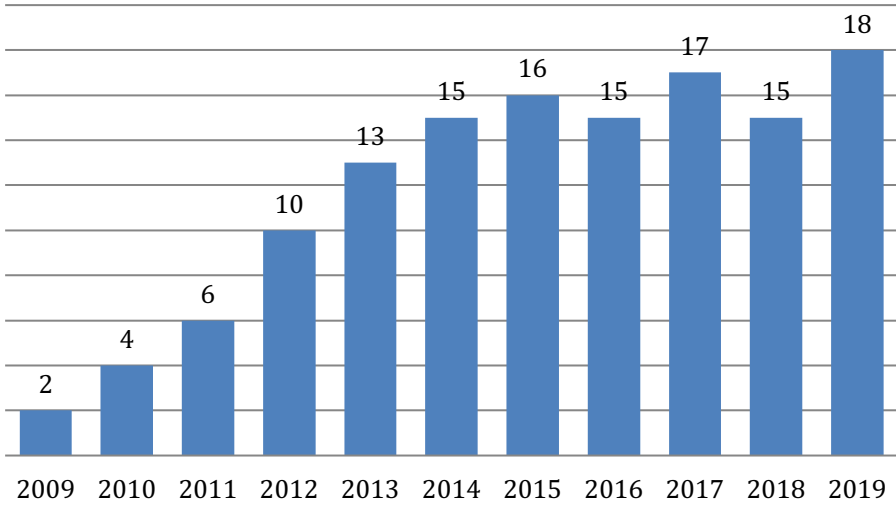
En Düşük	Kontenjan	En Yüksek	Kontenjan
Hatay	30	Yozgat	160
İstanbul Üniversitesi	40	Gümüşhane	130
Erzincan/Sinop/Sivas/ Trabzon/ Muş/ Artvin/ Gaziantep/İğdır	40	Hitit/Kars/Samsun/ Elazığ	120

Tablo 3’e göre spor yöneticiliği bölümlerinin kontenjanları incelendiğinde; Hatay, İstanbul ve aynı sayıda öğrenci alan Erzincan-Sinop-Sivas-Trabzon-Muş-Artvin-Gaziantep-İğdır üniversitelerinin en az kontenjana sahip, Yozgat Bozok, Gümüşhane ve aynı sayıda öğrenci alan Hitit-Kars-Samsun-Elazığ üniversitelerinin ise en fazla kontenjana sahip spor yöneticiliği bölümleri olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Vakıf üniversitelerinin spor yöneticiliği bölümü kontenjanları

Vakıf Üniversitesi	Alım Şekli	Kontenjan
İstanbul Gelişim	Özel Yetenek	90
İstanbul Aydın	Özel Yetenek	80
İstanbul Haliç	Özel Yetenek	80
İstanbul Esenyurt	Özel Yetenek	60
İstanbul Rumeli	Özel Yetenek	60
Lefke Avrupa	Özel Yetenek	60
Niğantaşı	Özel Yetenek	52
İstanbul Gedik	Özel Yetenek	50
İstanbul Bilgi	Özel Yetenek	42
İstanbul Okan	Özel Yetenek	30
Kıbrıs Sağlık ve Toplum B.	Özel Yetenek	30
Yakındoğu	Özel Yetenek	30
Uluslararası Kıbrıs	Özel Yetenek	30
Toplam		694

Tablo 4'te belirtildiği üzere toplam 13 vakıf üniversitesi bünyesinde spor yöneticiliği bölümü bulunmaktadır. Bu bölümler 2019-2020 eğitim öğretim yılı itibari ile toplam 694 kontenjana öğrenci almaktadır. Ayrıca spor yöneticiliği bölümlerine sahip olan vakıf üniversitelerinin tamamı özel yetenek sınavı sistemi ile öğrenci alımı yapmaktadır.

Şekil 2. Merkezi yerleştirme sistemi ile öğrenci alımının yıllara göre gelişimi

Şekil 2'de belirtildiği üzere Türkiye'de 2009 yılından itibaren spor yöneticiliği bölümlerine merkezi yerleştirme sistemi ile öğrenci alımı başlamıştır. 2009 yılında 2 üniversitede merkezi yerleştirme sistemi ile öğrenci alımı yapıldığı ve takip eden yıllarda merkezi alım ile öğrenci alan üniversitelerin sayısında artış olduğu görülmektedir. 2019-

2020 eğitim öğretim yılı itibarıyla ise toplam 18 üniversite spor yöneticiliği bölümlerine merkezi yerleştirme sistemi ile öğrenci alımı yapmaktadır.

Tablo 5. Merkezi yerleştirme sisteminden geri dönen spor yöneticiliği bölümleri

Üniversite	Yıl Aralığı
Çanakkale	2010-2013
Marmara	2011-2014
Dicle	2012-2017
Hitit	2013-2014
Karadeniz	2013-2015
Erzincan	2014-2015
Gedik	2014
Okan	2015-2018
Yozgat	2017

Tablo 5 incelendiğinde; merkezi yerleştirme sistemi ile öğrenci alımı yaptıktan sonra yetenek sınavı sistemine geçiş yapan toplam 9 üniversite bulunmaktadır.

Tablo 6. Merkezi yerleştirme sistemi ile alım yapan bölümlerin taban puanları

En Düşük	Puan	En Yüksek	Puan
Ağrı	227,74	Gazi	284,11
İğdır	228,77	Eskişehir Teknik	268,72
Karamanoğlu	228,78	Kocaeli	268,25

Tablo 6’ya göre merkezi yerleştirme sistemi ile öğrenci alan spor yöneticiliği bölümleri içerisinde taban puanlarının en düşük olduğu ilk üç üniversite; Ağrı İbrahim Çeçen, İğdır ve Karamanoğlu Mehmet Bey üniversiteleridir. Gazi, Eskişehir Teknik ve Kocaeli üniversiteleri ise taban puanları en yüksek olan üniversitelerdir.

Tablo 7. Spor yöneticiliği bölümlerinin öğretim elemanı başına düşen öğrenci ortalamaları

	Öğretim Elemanı	Öğrenci Sayısı	Ortalama
Devlet	358	4675	13
Vakıf	55	694	12,6
Toplam	413	5369	13

Tablo 7’deki bilgilere göre, devlet üniversiteleri bünyesinde yer alan spor yöneticiliği bölümlerinin öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı ortalama 13 öğrenci iken, vakıf üniversitelerinde bu oran 12,6 olarak tespit edilmiştir. Devlet ve vakıf üniversitelerindeki toplam öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı ise 13 olarak belirlenmiştir.

Tablo 8. Spor yöneticiliği bölümlerinin öğretim elemanı başına düşen en az öğrenci ortalamaları

Üniversite	Kontenjan	Öğretim Elemanı	Oran
Gazi	50	11	4,5
Akdeniz	45	9	5
İstanbul Cerrahpaşa	40	8	5
Marmara	65	12	5.4

Tablo 8’de, spor yöneticiliği bölümlerindeki öğretim elemanları oranına bakıldığında, Gazi, Akdeniz, İstanbul Cerrahpaşa ve Marmara üniversitelerinin öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı en düşük olan bölümler olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Spor yöneticiliği bölümlerinin öğretim elemanı başına düşen en yüksek öğrenci ortalamaları

Üniversite	Kontenjan	Öğretim Elemanı	Oran
Uşak	100	2	50
Yozgat	160	4	40
Gümüşhane	130	4	32,5
Mersin	60	2	30

Tablo 9’da, spor yöneticiliği bölümlerindeki öğretim elemanları oranına bakıldığında, Uşak, Yozgat, Gümüşhane ve Mersin üniversitelerinin öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı en yüksek bölümler olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Spor yöneticiliği öğrenci kontenjanlarının coğrafik bölgelere göre dağılımı

	İl Sayısı	Okul Sayısı	Toplam Kontenjan	İl Başına Kontenjan	Nüfus	Kontenjan/Nüfus
Akdeniz	8	5	295	36,87	10.552.000	0.000027
Güneydoğu	10	5	340	34	8.876.000	0.000038
Marmara	12	18	1239	103,25	24.465.000	0.000050
Ege	8	7	570	71,25	10.318.000	0.000055
İç Anadolu	13	12	895	68,84	12.705.000	0.000070
Karadeniz	17	13	1030	60,58	7.674.000	0.000134
Doğuanadolu	13	11	850	65,38	5.966.000	0.000142

KKTC verileri dahil değildir.

Tablo 10 incelendiğinde; ülkemizde yer alan coğrafi bölgeler içerisinde en fazla spor yöneticiliği bölümü ve kontenjanının Marmara bölgesinde yer aldığı, en az bölümün ise Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer aldığı görülmektedir. Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ki toplam okul sayısı eşit olsa da en az kontenjan sayısının ise Akdeniz bölgesinde olduğu görülmektedir. Ayrıca il başına düşen kontenjan dağılımına bakıldığında; Marmara bölgesi ilk sırada yer alırken Güneydoğu Anadolu bölgesi ise son sırada yer almıştır. Coğrafi bölgelerin toplam nüfus sayılarının, toplam spor yöneticiliği kontenjanlarına oranına bakıldığında ise tablo değişmekte ve coğrafi bölgede yaşayan insan sayısına oranla en fazla spor yöneticiliği öğrenci kontenjanının Doğu Anadolu bölgesinde en az sayının ise Akdeniz bölgesinin yer aldığı görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Türkiye’de spor yöneticiliği eğitimini çeşitli değişkenler üzerinden analiz etmek ve mevcut durumu sayısal verilerle ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmamızda elde edilen bulgular bu kısımda tartışılmıştır.

Yükseköğretim Bilgi Sistemi verilerine göre Türkiye’de 2002 yılı itibari ile 93 olan toplam üniversite sayısı, 2019 yılına gelindiğinde 202’ye çıkmıştır. Üniversite sayısında

görülen bu önemli artış spor yöneticiliği bölümlerine de benzer oranda yansımıştır. Çalışmamızdan elde edilen bulgulara göre; 1999 yılında Türkiye’de sadece 5 spor yöneticiliği bölümü bulunurken, 2010 yılında bu sayı 35’e çıkmıştır. 2019 yılına gelindiğinde ise 75 adet spor yöneticiliği bölümünün öğrenci aldığı görülmektedir. Bu bilgilerden hareketle Türkiye’de 2002 yılından bu güne üniversite sayısının iki katına çıktığı göz önüne alındığında, üniversitelerin bünyesinde yer alan spor yöneticiliği bölümlerindeki bu artışında üniversite sayısında ki artışa paralel olarak ilerlediği söylenebilir.

2019-2020 eğitim öğretim yılı itibariyle öğrenci alan spor yöneticiliği bölümlerinin kontenjan dağılımlarına baktığımızda; bu kontenjanların %87’sini devlet %13’ünü ise vakıf üniversitelerinin oluşturduğu görülmektedir. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) verilerine göre toplam 202 devlet ve vakıf üniversitesinin 101’inde (%50) spor birimi bulunmaktadır. Bu 101 spor birimi olan üniversitenin %74’ünde spor yöneticiliği bölümü yer almaktadır. Bu veriler de spor yöneticiliği bölümlerinin nicelik olarak yıldan yıla önemli artışlar gösterdiği ve spor birimi olan üniversitelerin çoğunluğunda temsil edildiğini göstermektedir. Bu durum spor yöneticiliği mesleğine ve eğitimine verilen gerek devlet gerek özel sektör ilgisinin her geçen gün arttığını göstermektedir. Bu yıldan yıla artan ilgi üzerine, spor yöneticiliği mesleğinin bu kurumların planlamalarında değer kazanacak meslekler arasında algılandığı söylenebilir.

Üniversitelerin spor yöneticiliği bölümlerinin 2019-2020 eğitim öğretim yılı toplam öğrenci alım kontenjanlarının 5369 olduğu belirlenmiştir. Ülkemizdeki spor yöneticiliği bölümü mezunlarının istihdam edildiği en önemli kurumlardan biri olan Gençlik ve Spor Bakanlığı ise son 5 yılda ancak 1550 spor yöneticiliği mezunu istihdam etmiştir. Benzer şekilde Mirzeoğlu ve Çoknaz (2006) yapmış oldukları çalışma da çok sayıda okulun mezun vermesinden dolayı istihdam fazlası sorununun ortaya çıktığı belirtilmektedirler. Yıldız ve Özdağ’ın (2008) çalışmasında da “öğrenci girdisi ile istihdam durumu arasında orantısızlık” vurgulanmıştır. Bu durum 2017 yılında gelindiğinde de mevcudiyetini korumuş ve Ataçoğu ve Zelyurt (2017) yürüttükleri çalışmada; “spor bölümü mezunları, mezun olduktan sonra hemen iş bulamadıklarını ve spor bilimleri fakültelerinin sayılarının artmasıyla beraber kamu sektöründe atamaların azaldığını” ifade etmişlerdir. Spor yöneticiliği bölümlerinin her sene yaklaşık 5.000 yeni mezun verdiği bir ortamda, kamu bünyesinde istihdam edilme oranlarının sınırlı düzeyde kaldığı söylenebilir.

Çalışmamız kapsamında elde edilen bulgulara göre; Türkiye’de faaliyet gösteren toplam 73 vakıf üniversitesinden 13’ünde spor yöneticiliği bölümü bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca vakıf üniversitelerinin 15’inde spor birimi bulunmaktadır. Bir hizmet işletmesi olan ve özel sektörle yakın temas halinde olan vakıf üniversiteleri rekabet ortamında var olabilmek ve devamlılıklarını sürdürebilmek amacıyla diğer üniversitelerden farklılaşması gerekmektedir. Bununla yolu üniversitelerde verilen öğretim hizmetinin kaliteli olması ve ihtiyaçlara cevap verebilmesinden geçmektedir (Tayyar ve Dilşeker, 2012). Ayrıca özel okulların geleceğin mesleklerine yönelik bölümler açması da onları diğer üniversitelerden farklılaşmasına neden olabilmektedir. Bu

kapsamda günümüzde bünyesinde spor birimi bulunan 15 vakıf üniversitesinin %87'sinde (13) spor yöneticiliği bölümünün bulunması ve her geçen yıl artan sayıda vakıf üniversitesi spor yöneticiliği bölümü açılması, vakıf üniversitelerinin spor yöneticiliği mesleğinin gelecekte giderek artan oranda önem kazanacağını ön gördükleri şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca toplam 694 spor yöneticiliği öğrenci alım kontenjanına sahip olan vakıf üniversitelerinin tamamının özel yetenek sınavıyla öğrenci alımı yaptığı tespit edilmiştir. Vakıf üniversiteleri özel sektörün bir parçası olan ve doğal olarak piyasa odaklı bir bakış açısına sahiptir. Bu nedenle tüm vakıf üniversitelerinin özel sektöre daha uygun öğrenci mezun edebilmek amacıyla özel yetenek sınav sistemini kullandıkları söylenebilir. Parasız, Halıcı, Şahin ve Yetim (2019) tarafından yapılan çalışmada da öğretim elemanları özel yetenek sınavıyla yerleşen öğrencilerin özel sektöre daha uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Bünyesinde spor yöneticiliği bölümü bulunan tüm üniversitelerinin %76'sı bölümlerine özel yetenek sınavı sistemi öğrenci alımı yaparken, %24'ü ise merkezi yerleştirme sistemiyle öğrenci alımı yapmaktadır. Merkezi yerleştirme sistemi ile öğrenci alımı 2009 yılından itibaren 2 üniversite ile başladı ve yıldan yıla merkezi alım ile öğrenci alan üniversitelerin sayısında artış olmuştur. 2019-2020 eğitim öğretim yılı itibari ile toplam 18 üniversite merkezi yerleştirme sistemi ile öğrenci alımı yapmaktadır. 2009 yılından günümüze kadar uzanan bu süreç içerisinde çalışmamız sonucunda elde edilen bulgulara göre toplam 9 üniversite merkezi yerleştirme sisteminden vazgeçerek, özel yetenek sınavı sistemi ile öğrenci alımı yapmaya başlamışlardır.

Yüksek Öğretim Kurulu 10.10.2019 tarihli ve 75850160-301.01.01-E76066 sayılı kararı ile Türkiye'de özel yetenek sınavı ile öğrenci alan 128 bölümden, aralarında spor yöneticiliği bölümlerinin de yer aldığı 14 farklı bölümün 2020 Yükseköğretim Kurumları Sınavından itibaren merkezi yerleştirme sistemi ile öğrenci almasına karar vermiştir. Daha sonra ise bu karar 2021 yılından itibaren uygulanmak üzere bir yıl süreyle ertelenmiştir. Spor yöneticiliği bölümlerine öğrenci alımında iki sistemde tercih edilebilir durumdayken ve üniversitelerin spor yöneticiliği bölümlerinin %76'sının özel yetenek sınavı sistemini tercih ettiği düşünüldüğünde tüm bölümlerin bir YÖK kararı ile merkezi yerleştirme sistemi ile öğrenci alımına geçirilmesi birçok insanı doğrudan ve dolaylı olarak etkileyecektir. Bu unsurlar göz önüne alındığında bu kararın tekrardan gözden geçirilmesi gerekmektedir. Nitekim, Parasız ve arkadaşlarının (2019) yapmış oldukları çalışmada öğretim elemanlarının çoğunluğu merkezi alım sisteminin olumsuz yönlerinin daha fazla olduğunu ve tekrardan özel yetenek sınavına dönmek istediklerini belirtmişlerdir.

Spor yöneticiliği bölümlerinin toplam kontenjanları ülkemiz coğrafi bölgelerine göre değerlendirildiğinde en fazla kontenjana sahip bölgeler arasında, Marmara bölgesi 1239 (%24) öğrenci kontenjanı ile ilk sırada yer alırken Karadeniz bölgesi ise 1030 (%20) kontenjan sayısı ile ikinci sırada yer almaktadır. Marmara bölgesinin öğrenci alım kontenjanında ilk sırada yer alması toplam 13 vakıf üniversitesi spor yöneticiliği bölümünün 9 tanesinin bu bölgede bulunmasından kaynaklanmaktadır. 13 vakıf üniversitesinin 9'u Marmara (İstanbul) bölgesinde 4'ü ise Kuzey Kıbrıs Türk

Cumhuriyeti’nde yer almaktadır. Diğer coğrafi bölgelerimizde ise spor yöneticiliği bölümü bulunan vakıf üniversitesi bulunmadığı görülmektedir. Bu durum ülkemizde faaliyet gösteren en büyük bütçeli spor kulüplerinin ve diğer büyük spor sektörü işletmelerinin İstanbul’da yer almasının doğal bir sonucu olduğu söylenebilir. Ülkemizdeki tüm vakıf üniversitelerinin coğrafi bölgelere dağılımına bakıldığında ise, bu durumun aksine toplam 6 bölgede vakıf üniversitesinin bulunduğu ancak benzer şekilde toplam vakıf üniversitelerinin de %61 ile açık ara en büyük oranda Marmara bölgesinde yer aldığı görülmektedir. Buradan hareketle vakıf üniversitelerinin ülke geneline homojen olarak dağılmadığı ve ülke genelindeki dağılımın spor yöneticiliği özeline de artan oranda yansıdığı ifade edilebilir. Spor yöneticiliği bölümleri öğrenci kontenjanları sadece devlet üniversitesi bazında değerlendirildiğinde ise Karadeniz bölgesinin toplam kontenjan ve üniversite sayısı bakımından ilk sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

Toplam kontenjan, il başına düşen kontenjan ve kontenjanın nüfusa oranlanması sıralamalarında Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri son iki sırada yer almaktadır. Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden daha az nüfusa sahip bölgeler olmasına rağmen bu bölgelerdeki spor yöneticiliği bölüm sayılarının (5) az olması Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin son sıralarda yer almasına neden olmuştur.

Toplam coğrafi bölge nüfus sayısının, toplam spor yöneticiliği kontenjana orantılanmasında ise; açık ara farkla birinci sırada Doğu Anadolu bölgesinin yer aldığı görülmektedir. Doğu Anadolu bölgesinin ülkemizdeki en az nüfusa sahip coğrafi bölge olmasına rağmen bölgede yer alan Kars (120), Elazığ (120) ve Bingöl (110) gibi üniversitelerin yüksek kontenjana sahip olması bu sonucu doğurmuştur.

Spor yöneticiliği bölümü kontenjanlarının spor yöneticiliği bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarına oranlarına bakıldığında; Gazi Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi ve Marmara Üniversitesinin öğretim elemanı başına öğrenci sayısı ortalamasında ilk 4 sırada yer aldıkları görülmektedir. 2020 yılı Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi verilerine göre aktif olarak öğrenci alan spor yöneticiliği bölümlerinde toplamda 413 öğretim elemanı bulunmaktadır. Toplam kontenjanın (5369), öğretim elemanı sayısına (413) oranlandığında; spor yöneticiliği bölümlerinde bir öğretim elemanına 13 öğrenci düştüğü görülmektedir. Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk’un bir soru önermesine verdiği cevapta, 2019 yılında devlet üniversitelerinde öğretim elemanı başına 24,9 öğrencinin düştüğünü, vakıf üniversitelerinde ise bu oranın 26,7 olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda spor yöneticiliği bölümlerinin öğretim elemanı başına öğrenci ortalamasının 13 olduğu göz önüne alındığında bu sayının Türkiye’deki yükseköğretimin mevcut genel durumundan daha iyi olduğu söylenebilir. Ancak 75 spor yöneticiliği bölümünün %54’ü öğretim elemanı ortalamasının (13) altında yer almaktadır. Bu nedenle öğrenci başına düşen öğretim elemanı ortalamasının homojen dağılmadığı söylenebilir. Bir yükseköğretim kurumunda öğrenci başına düşen öğretim elemanı sayısının yetersiz olması eğitim ve öğretimin verimli yapılamamasına neden olabilir. Bu durumda, kamu ve özel sektörün beklentilerini karşılayacak nitelikte öğrencilerin mezun olamamasına ve hali hazırda yaşanan spor yöneticiliği bölümleri öğrencilerinin istihdam sorununun daha da artmasına neden

olabilir. Buradan hareketle, öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı Türkiye ortalamasının altında olan bölümlerin öğrenci kontenjanını düşürmesi ya da öğretim elemanı sayısını artırması önerilebilir.

Sonuç olarak; spor yöneticiliği bölümleri nicelik olarak yıldan yıla önemli artışlar göstermiştir. Bu artışın nitelik olarak da sağlanabilmesi için önemli kriterlerden birisi olan öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısında ise ülke geneli ortalamasının üstünde yer aldığı tespit edilmiştir. Bölümlerin büyük çoğunluğu özel yetenek sınavı ile öğrenci alırken özellikle vakıf üniversitelerinin tamamının özel yetenek sınavı ile öğrenci alımını yapmasının dikkate değer bir sonuç olduğu söylenebilir.

Spor yöneticiliği kontenjanların dağılımı açısından, vakıf üniversitelerinin sadece Marmara ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bölgelerine sıkışması, toplam kontenjanın neredeyse yarısının Karadeniz ve Marmara bölgelerinde yer alması ve Akdeniz ve Doğu Anadolu Bölgelerinin kontenjan dağılımında sadece %11 ile temsil edilmesi nedeniyle bölgeler arasındaki kontenjanların homojen dağılmadığı ve bu bölgeler açısından bir eşitsizlik ortaya çıktığı söylenebilir.

Öneriler

- Spor yöneticiliği bölümlerinde günden güne artan kontenjan dağılımlarına paralel olarak istihdam oranlarının ne düzeyde kaldığı ile ilgili çalışmaların yapılması önerilebilir.
- Spor yöneticiliği bölümlerinde merkezi yerleştirme sisteminin etkileri üzerine nitel çalışmalar yapılabilir. Ayrıca merkezi yerleştirme sistemi ile öğrenci alımından vazgeçen üniversitelerin bu geçişe yönelik nedenleri nitel araştırmalarla incelenebilir.
- Vakıf üniversitelerindeki spor yöneticiliği bölümlerinin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve İstanbul bölgelerine sıkışmasını engellemek için diğer bölgelerdeki vakıf üniversiteleri teşvik edilmelidir.
- Öğretim elemanı başına düşen öğrenci ortalamalarının yüksek olduğu bölümlerdeki kontenjanların düşürülmesi ya da öğretim elemanı sayısının artırılması önerilebilir.
- Çalışmanın niceliksel olarak veriler sağladığı göz önüne alındığında spor yöneticiliği bölümlerinin niteliksel olarak da incelenmesi önerilebilir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

*Arş. Gör. Alperen HALICI
Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi
E-posta: alperenhalici@gazi.edu.tr*

Kaynaklar

1. **52 öğrenciye bir öğretim üyesi.** (2019, 8 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/egitim/597154.aspx>
2. **Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.** (2020, 8 Mayıs). Erişim Adresi: http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059
3. **Argan, M. ve Katırcı, H.** (2015). *Spor pazarlaması*. Ankara: Nobel Yayınevi.
4. **Ataçocuğu, M. Ş. ve Zelyurt, M. K.** (2017). Spor bilimleri fakülteleri mezunlarının işsizlik deneyimleri üzerine nitel bir araştırma. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, *SI(1)*, 70-97.
5. **Çimen, Z., Eraslan, A. ve Halıcı, A.** (2019). Spor pazarlaması. A. A. Yetim, (Ed.), *Yönetim ve spor içinde* (s.503-562). Ankara: Gazi Kitabevi.
6. **Devcioğlu, S.** (2005). Türkiye'de spor sektörü stratejilerinin geliştirilmesi. *Verimlilik Dergisi*, *2*, 117-134.
7. **Devcioğlu, S.** (2018). *Futbolda özerkliğin ekonomisi*. Ankara: Spor Yayınevi.
8. **Devcioğlu, S., Çoban, B. ve Karakaya, Y. E.** (2011). Türkiye'de spor eğitimi sektörünün görünümü. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, *9(3)*, 627-654.
9. **Ekmekçi, Y., Ekmekçi, R. ve İrmış, A.** (2013). Küreselleşme ve spor endüstrisi. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, *4(1)*.
10. **Faik, A.** (2010). Sektör odaklı eğitim anlayışıyla Akdeniz Üniversitesi spor yöneticiliği bölümünde okuyan ve mezun öğrencilerinin bölüm tercihi ve aldıkları eğitim ile ilgili düşüncelerinin değerlendirilmesi. *İnsan Bilimleri Dergisi*, *7(2)*, 696-716.
11. **Gündoğdu, F. ve Sunay, H.** (2006). Spor yöneticisinde olması gereken nitelikler üzerine bir araştırma. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *9(2)*, 53-68.
12. **Jones, F. D., Brooks, D. D. ve Mak, J. Y.** (2008). Examining sport management programs in the United States. *Sport Management Review*, *11*, 77-91.
13. **Ko, Y. J.** (2013). Sport management and marketing: overview and recommendation for future research. *International Journal of Sport Science*, *9(33)*, 205-207.
14. **Mirzeoğlu, N. ve Çoknaz, D.** (2006). Türkiye'de spor bilimleri ve mesleki sorunlar: nitel bir analiz. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *11(1)*, 27-38.
15. **ÖSYS: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Kılavuzları.** (2020, 8 Mayıs). Erişim Adresi: <https://www.osym.gov.tr/TR,12901/2017.html>
16. **Parasız, Ö., Halıcı, A., Şahin, M. Y. ve Yetim, A.** (2019). *Akademisyenler perspektifinden spor yöneticiliği bölümlerinde merkezi yerleştirme sistemi*. 17. Spor Bilimleri Kongresi, Antalya.
17. **Pitts, G. B.** (2001). Sport management at the millennium. A defining moment. *Journal of Sport Management*, *15*, 1-9.
18. **Shank, M. D. ve Lyberger, M. R.** (2015). *Sports marketing: a strategic perspective* (5th edition). New York: Routledge.
19. **Sunay, H., Boz, M. M. ve Gürbüz, P.** (2002). Türkiye'de spor yöneticisi yetiştiren üniversitelerin lisans programlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *7(1)*, 56-66.
20. **Sunay, H. ve Saracaloğlu, A. S.** (2003). Türk sporcusunun spordan beklentileri ile spora yönelen unsurlar. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *1(1)*, 43-48.
21. **T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Genel Müdürlüğü sözleşmeli spor uzmanı ve sözleşmeli antrenör alımı duyurusu.** (2015, 27 Ekim). Erişim Adresi: <https://www.isilanlarim.net/wp-content/uploads/950-PERSONEL-AL%C4%B0M%C4%B0.pdf>
22. **T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Genel Müdürlüğü sözleşmeli spor uzmanı ve sözleşmeli antrenör alımı duyurusu.** (2018, 7 Mayıs). Erişim Adresi: <https://www.gsb.gov.tr/Duyuru/137084/tc-genclik-ve-spor-bakanligi-spor-genel-mudurlugu-sozlesmeli-spor-uzmani-ve-sozlesmeli-antrenor-alimi-duyurusu.aspx>
23. **Tayyar, N. ve Dilşeker, F.** (2012). The effect of service quality and image on student satisfaction at state and private universities. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *(28)*.
24. **Yetim, A. A.** (2019). Yönetim bilimi: tarihi gelişim süreci ve alt dalları. A. A. Yetim, (Ed.), *Yönetim ve spor içinde* (s.13-41). Ankara: Gazi Kitabevi.
25. **Yıldırım, A. ve Şimşek, H.** (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

26. **Yıldız, S. M.** (2008). Beden eğitimi ve spor öğretimi veren yükseköğretim kurumları ve istihdam durumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), 651-656.
27. **Yıldız, S. M., Özdağ, S. ve Yaman, Ç.** (2008). Beden eğitimi ve spor eğitimi veren yükseköğretim kurumları ve istihdam durumlarına yönelik öğrenci algılamaları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-10.
28. **YÖK, 14 bölümde yetenek sınavını kaldırdı.** (2019, 14 Ekim). Erişim Adresi: https://www.ntv.com.tr/egitim/yok-14-bolumde-yetenek-sinavini-kaldirdi, NHRWBnLJ5ECX_GD7myQNoQ
29. **YÖK, 14 programda özel yetenek sınavının kaldırılması kararını bir yıl erteledi.** (2019, 20 Ekim). Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/yok-14-programda-ozel-yetenek-sinavinin-kaldirilmesi-kararini-bir-yil-erteledi/1620375>
30. **Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi.** (2020, 30 Nisan). Erişim Adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>
31. **Yükseköğretim Kurumları Sınav Kılavuzları.** (2020, 8 Mayıs). Erişim Adresi: <https://www.osym.gov.tr/TR,15615/2019.html>